
Marianna Michałowska
Justyna Ryczek
Maciej Szymanowicz

Edukacyjny potencjał fotografii

Kolejny numer „Zeszytów Artystycznych” poświęcamy niejednoznacznemu statusowi fotografii w praktykach edukacyjnych: z jednej strony jest ona narzędziem (wizualizacją, ilustracją, techniką) w pracy edukacyjnej, z drugiej – sama jest przedmiotem nauki i metadyskursem teoretycznym. Wiedza o tym, czym jest fotografia jako specyficzne medium pośredniczące między ludzkim doświadczeniem świata i rzeczywistością, jest niezbędna we współczesności posługującej się w dużej mierze komunikatami wizualnymi. Bez umiejętności ich konstruowania oraz interpretowania zarówno twórcy, jak i użytkownicy obrazów są bezbronni.

Wiele lat temu Walter Benjamin pytał: „czyż nie jest gorszy od analfabety fotograf nie umiejący odczytać własnych zdjęć?” Niemal sto lat później problem analfabetyzmu wizualnego (także cyfrowego) nie stracił na znaczeniu. Dlatego też zwracamy uwagę na rolę edukacji fotograficznej i fotografii w edukacji. Temat ten jest bardzo ważny również z prozaicznego, aczkolwiek istotnego, powodu: w dzisiejszym świecie produkowanie i używanie fotografii jest powszechne. Tym bardziej więc uzasadniony jest przywołany przez nas kontekst edukacyjny.

Zapraszamy do lektury artykułów i przemyślenia przykładów zastosowania fotografii w edukacji naukowej i artystycznej, jak też do rozpoznania metod poszerzania wiedzy o wizualnym potencjale obrazów fotograficznych. Konfrontujemy stanowiska badaczy z różnych obszarów nauk ścisłych i humanistycznych oraz sposoby postrzegania rozważanego zagadnienia przez artystów.

W zebranych tekstach przejawiają się następujące tematy: (1) fotografia jako narzędzie edukacji; (2) fotografia naukowa jako materiał artystyczny; (3) obraz – narzędzie nauki; (4) cyfrowe doświadczenia obrazu; (5) historia fotografii w kontekście płci; (6) fotografia prasowa – odmienny sposób używania obrazu. Powyższe zagadnienia zostały rozwinięte w zgromadzonych materiałach.

Edukacyjne uwikłania fotografii przywołują trzy teksty. Marianna Michałowska w artykule *Uczyć fotografię, uczyć fotografią*, odnosząc się

do badań naukowych, warsztatów edukacyjnych oraz realizacji studentów kierunków: fotografia na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu i kulturoznawstwo na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, analizuje trzy wymiary edukacji fotograficznej: (1) praktyczny, odnoszący się do nauki technologii fotograficznych oraz poznawania estetycznych i stylistycznych konwencji wizualnych; (2) refleksyjny, dotyczący świadomości funkcjonowania obrazów w kulturze i ich społecznej cyrkulacji; (3) wspólnotowy, związany z rozwijaniem zdolności do społecznego komunikowania za pomocą działań z użyciem fotografii. Ważnym zadaniem, które autorka stawia przed edukacją fotograficzną, jest wykształcenie u użytkowników i odbiorców umiejętności konstruowania oraz interpretowania komunikatów wizualnych.

Katarzyna Napierała-Rydz w tekście *Warunki skuteczności wykorzystania fotografii w edukacji* ukazuje istotne czynniki determinujące skuteczność wykorzystania fotografii w edukacji w odniesieniu do wiedzy psychologicznej o uczeniu się i nauczaniu. Autorka zwraca uwagę na swoistość fotografii i pokazuje, jak można najlepiej zastosować ją dla dobra uczniów.

Zarówno cykl edukacyjny, jak i cały numer „Zeszytów Artystycznych” wieńczy tekst o charakterze sprawozdawczym. Aneta Kopczacka i Monika Kozielnik-Świca w artykule zatytułowanym *Edukacyjne laboratorium Muzeum Historii Fotografii w Krakowie* zdają relację z praktyk edukacyjnych prowadzonych w Muzeum. Kilkuletnie doświadczenie w prowadzeniu warsztatów i projektów pozwala zwrócić uwagę na specyficzne współczesne zainteresowanie fotografią przez nieprofesjonalistów.

Nurt interpretacyjny wypełniają teksty przywołujące dwa odmienne konteksty. Zestawienie ich pokazuje, o jak szerokich aspektach możemy, a nawet powinniśmy, myśleć, zwracając uwagę na wykorzystywanie fotografii. Małgorzata Radkiewicz w artykule *Między kreacją a dokumentacją – naukowe fotografie zabytków Janiny Mierzeckiej* przywołuje postać znanej polskiej fotografi Janiny Mierzeckiej w kontekście fotografowania zabytków jako dzieła sztuki, a właściwie poszukiwania jak najlepszej techniki przybliżania innym dzieła sztuki poprzez fotografię.

Joanna Szyłko-Kwas w artykule *Między informacją a obrazem – o funkcji fotografii w prasie* sięga do naszego codziennego doświadczenia poprzez analizę fenomenu fotografii prasowej. Zwraca uwagę na jej nieokreślony status, z jednej strony bywa ona często lekceważona przez krytyków, a z drugiej pozostaje ważnym źródłem wiedzy o otaczającym nas świecie.

Gdy współcześnie podejmujemy badania nad kulturą, nie możemy pomijać jeszcze jednej sfery naszej codzienności – kultury cyfrowej. Kolejne dwa teksty właśnie w tym kontekście analizują obraz fotograficzny.

Tomasz Bielak *Notoryczne „zawieszanie” – foto-obrazy usieciowione* wskazuje na moc obrazów i ich różnorodne oddziaływanie na nasze życie.

Marta Smoleń-Sidyk w artykule *Visual Storytelling – jak za pomocą obrazu opowiadać historie na odległość?* wskazuje na wpływ mediów cyfrowych na zmiany, które dokonują się w humanistyce, wspomina też o prognozach, jakie możemy formułować. Tekst ma praktyczne odniesienie do konkretnych koncernów technologicznych i ich czołowych produktów.

Bardzo ważnym dopełnieniem tego numeru „Zeszytów Artystycznych” są dwa teksty artystów, którzy w świetle swojej własnej praktyki twórczej podejmują refleksję nad obrazem.

Piotr Wołyński w tekście *Powiększenie. Przechodnie obrazy – teoria i praktyka rozumienia fotografii* tworzy syntetyczną diagnozę miejsca fotografii wobec teorii współczesnego obrazowania we współczesnym świecie i przywołuje pojęcie obrazy przechodnie. W drugiej części opisuje swój performans *Powiększenie*, który – zdaniem autora – „jest przykładem odmiennej praktyki koncentracji uwagi i porządkowania znaczeń – sposobów pojawiania się przechodniości w obrazach”.

Joanna Hoffmann-Dietrich w artykule *Poza Powierzchnię: Res Invisibles* kieruje naszą uwagę w stronę naukowego i poznawczego działania fotografii, przywołując zmiany, jakie dokonywały się od początku XX wieku w technicznych możliwościach tworzenia obrazu, co ma przełożenie na zmiany w sztuce. Tak szeroko zarysowany kontekst służy do analizy przywołanych przykładów działalności artystycznej autorki i innych współczesnych artystów.

*

Wszystkie umieszczone w tym numerze artykuły odnoszą się do wieloletniej obecności fotografii we współczesnej kulturze, zwracając uwagę na jej edukacyjny potencjał. Uzupełniamy je relacjami z dwóch odmiennych wydarzeń artystycznych Tytus Szablewski recenzuje POZNAŃ PHOTO DIPLOMA AWARD 2015, a twórcy Festiwalu Fotografii im. Ireneusza Zjeżdżałki – Władysław Nielipiński i Wojciech Biedak – opisują jego ostatnią edycję. ●